

1-Öncelikle hoş geldiniz hocam. Nasılsınız? Çoğumuz sizi YouTube'daki derslerinizden ve instagramdaki bilgilendirici paylaşımlarınızdan tanıyoruz aslında. Yine de siz kısaca kendinizi tanıtır mısınız? Akademi yolculuğunuzdan bahseder misiniz?

Merhabalar, davetiniz için çok teşekkür ederim. Ben Ayça Arslan Ergül. Boğaziçi Uni. MBG'yi 2001 yılında bitirdim. Sonra Ankara Uni Tıp Fak. yüksek lisans yaptım. Doktora mı Bilkent Uni. MBG'de karaciğer kanseri ve yaşlanma üzerine yaptım. Daha sonra İskoçya'ya gittik eşimle beraber, orada da kanser ilaçları üzerine bir süre çalışıp tekrar Bilkent'e döndüm. Michelle Adams ile beş yıl çalıştım. Beyin yaşlanması ve kalori kısıtlaması üzerine, sonra Hacettepe Uni'de üç yıl çalışıp yine Bilkent'e geldim. Halen Bilkent Üni-UNAM'da çalışıyorum.

2-Kariyerinizde karşılaştığınız engeller ya da başarısızlıklar oldu mu? Bunlar sizi nasıl etkiledi? Nasıl üstesinden geldiniz? Akademide toplumun cinsiyetçi yaklaşımlarından dolayı yaşadığınız bir olumsuzluk oldu mu?

Başarısızlık olmaz mı? Her gün. Hayatın bir parçası. Eğer bir şeyler yapmak istiyorsan yenilgiye hazır olman gerekiyor. Başarısız olmak istemiyorsan, evde oturup, hiç bir şey yapmaman lazım.

Cinsiyetçi yaklaşım benim şu anki iş yerimde yok. Ancak bu çok nadir bir durum. UNAM cinsiyetçi yaklaşımın olmadığı çok özel bir kurum. Maalesef UNAM dışındaki akademik dünya idealden uzak.

Cinsiyetçi yaklaşım nedir? Önce temel kavramlardan başlayalım. Kimse açık açık "sen kadınsın bu işi yapamazsın" demiyor. Diyenler de var tabii ama biz modern işyerlerinden bahsedelim. Bunun ötesinde kadın-erkek eşitliği; kadınlara kibar davranmak, kapı açmak, 8 Mart'ta çiçek almak da değil. Eğer ki kadın ya da erkek olmanız herhangi bir şekilde gündeme geliyorsa, bu ayrımcılıktır. Bu kadar basit. "Eee kadına kadın demeyelim mi?" diyenler var. İnsanlar cinsiyetsiz değil ki. Evet değil ama bir matematik problemi çözerken, bir deney planlarken, ya da üniversite sınavında kadın-erkek yoktur, birey vardır.

Kadın ve erkek eşit değil deniyor. Tamamen katılıyorum. Kadın ve erkek fizyolojisi eşit değil Burada önemli nokta şu: kadın ve erkek eşit haklara sahip olmak zorunda. İnsanları kadın-erkek diye ayırmak, uzun-kısa boylu, şişman-zayıf, sarı saçlı-siyah saçlı diye ayırmak gibi. Biri kısa boylu diye daha az hak sahibi değil sonuçta.

Bu tanımlı yaptıktan sonra cinsiyetçi davranış ile nerede karşılaşılıyor, nedir, biliminde var mı, bunlara bakalım.

Biz cinsiyetçi yaklaşıma çok küçük yaşlardan itibaren maruz kalıyoruz. Kız çocuklarına yetişirken "kızlar kibar olur, aman rezil olma, öyle söyleme ayıp olur, herkes içinde konuşma" denirken oğlan çocuklarına "cesur ol, aferim bak nasıl cevap verdi, sen yaparsın, aslanım, paşam, kaplanım" deniyor. Kızların hep bir prenses ideali içinde yaşamasını istiyoruz. Güzel, kibar, ve sessiz.

Bunun neticesinde kız çocukları sınıfta daha az parmak kaldırıyor, daha az söz alıyor, her sözünü tartarak söylüyor. "Bu soruyu sorarsam herkes beni aptal sanacak" düşüncesi kız çocuklarında çok yaygın. Halbuki bilim insanı cesur olmalı, bağımsız düşünebilmeli, insiyatif alabilmeli. Bir salon dolusu insana karşı kendi fikrini savunamazsa maalesef bilim de yapamaz, Introvert ya da çekingen olmaktan farklı birşey bu. Makale yazıyorsun ve korkunç bir eleştiri geliyor, işte salonda değil ama kağıt üzerinde savunman gerekiyor burada. Bu da bir prensesin işi değil.

Toplumumuzda maalesef kabul görmüş bazı yanlış varsayımlar var. En basiti, kadınların kötü sürücü olmaları. Buna neredeyse kadın erkek hepimiz kabul etmiş durumdayız. Halbuki ölüm ile sonuçlanan trafik kazalarında, sürücülerin yüzde 93'ünü erkekler, ve sadece yüzde 7'sini kadınlar oluşturuyor. Kadınlar kaza yapmıyor, yaptırıyor falan gibi mesnetsiz ve içi boş iddialarda da bulunmamak gerekir.

Öncelikle şunu kabul etmemiz gerekir ki, kadın ve erkek beynindeki ve vücudundaki farklılıklara rağmen, bilime katılımı etkileyecek bir fark bulunmamaktadır. Kadın ve erkek arasında zeka farkı, ya da daha az/çok başarılı olmasına sebep olacak farklar gösterilmiş değildir. Bu sebeple birazdan sayacağım konular bir biyolojik farktan değil, toplumsal cinsiyet ayrımından kaynaklanmaktadır.

Öncelikle, eşitlik tek boyutlu bir kavram değil. Bireyin çevresi ile etkileşimi ve aldığı geri bildirimler eşitsizliğe katkıda bulunmaktadır, dolayısı ile konu çok boyutlu olarak ele alınmalıdır. En başta gelen eşitsizlik maddesi, gelir eşitsizliği. Erkek ve kadın, aynı mevkide aynı işi yapıyorlar ise, aynı maaşı almalıdırlar. Ancak kadınların sistematik olarak daha az maaş aldıklarını biliyoruz. İkincisi mevki dağılımı. İlkokulda %50 olarak başlayan kadının eğitime katılımı kariyer basamakları arttıkça azalmaktadır. Yönetici pozisyonlarında kadın oranı çok düşüktür. Üçüncüsü disiplinlerarası eşitlik. Bir mesleğin, bilimin cinsiyeti olmaz. Kadına uygun meslek diye bir şey olamaz. Liderlik gerektiren işlerde ve matematik, fizik gibi alanlarda kadınların eşit oranda yer alması gerekir. Dördüncüsü performans değerlendirmesi. Bu maalesef subjektif olduğu için değerlendirmesi en zor olan madde. Performans değerlendirmesi yaparken cinsiyetin etkili olmaması gerekir. Beşincisi ev işlerinin eşit paylaşımı. Evi dışı kuş yapar, ev işi kadın işidir gibi söylemlerin kesinlikle bırakılması gerekiyor. Çok ilginç; aşçıların, kadın kuaförlerinin, bulaşıkçıların çoğu erkek. Ama evin kapısından girince bu işler birden kadın işi haline dönüşüyor. diğeri, çocuk bakımı. Annelik izni vererek kadını işten uzaklaştırmak, kariyerinin gerilemesine sebep olmaktadır. Ve uzun süre işe ara verenlerde işe geri dönüş zor olmaktadır. Bunun yerine işyerinde kreş olması, çocuk bakımında yardımcı olacak imkanların sağlanması gerekmektedir. Son olarak da, çocuk sahibi olma kararı kariyeri etkilememelidir. Hem kariyerin çocuğa, hem çocuğun kariyere olumsuz etkisi olmamalı. Ayrıca, maalesef çok gördüğümüz, sen “yakında evlenir çocuk yaparsın” gibi sebepler ile işe almamazlık edilmemelidir.

Bu saydığım yedi madde, akademide kadın eşitliğinin sağlanması için mutlaka ama mutlaka yerine getirilmelidir. Akşam ev işi yapmaktan makale okuyamıyorsa kadın, ya da saat 5'te işten çıkması gerekiyorsa, nasıl rekabet edebilir ki?

3-Kariyeriniz boyunca sizde iz bırakan bir anınızı bizimle paylaşmak ister misiniz?

İşsiz kaldığım dönem. Benim iki yıllık bir boşluğum var kariyerimde. Uzun hikaye ama o iki yılda çok red aldım. Bence şu an yaptığım işlere hep katkısı var o dönemin.

4-Kendinizle en gurur duyduğunuz an neydi? Başaramayacağınız düşünülen bir şeyi başardığınız oldu mu?

Haydi arkadaşlar bilim başına projem. Çok gurur duyuyorum. Ben bu projenin ilk yılında her gün "ben ne yapıyorum" dedim. O kadar olumsuzlukla karşılaştım ki- şimdi ilk ziyaret ettiğim okullardan birinden bir öğrenci benimle çalışıyor. Her gün gururlanıyorum.

Ben bilim insanı olmak istediğimi biliyordum, lise 1'de marie curie'ye özeniyordum. Ama gözümde hiç canlanmıyordu. Kendi labım olacak, öğrencilerim olacak, araştırmamı yapabileceğim, hiç gerçek olacak gibi düşünemiyordum. Ben Bilkent genetikte doktora yapmayı çok istemiştim zamanında, sonra aynı bölümde ders verince de kendim şaşırdım. Bir yıl öncesine kadar bile başaracağımı düşünmezdim.

5-Olmayı hedeflediğiniz yerde olduğunuzu düşünüyor musunuz? Kariyeriniz süresince edindiğiniz ve bize öğüt olarak verebileceğiniz nasihatler varsa bizimle paylaşabilir misiniz?

Evet. Ben oldum gibi değil, daha çok işler yapmak istiyorum. Ama UNAM'da çalışmaktan çok memnunum, bir araştırmacı için ideal ortamı sağlıyor. öğrenci alabiliyorum, grubum var, bilimsel özgürlüğüm var.

Öğüt olarak bir uyarı da bulunmak istiyorum. Rehavete kapılmayın. çok çalışıyorum demeyin. Daha çok çalışın, bir şeyler yapın. iş yerine gittiğinizde ya da okula gittiğimizde boş geçirmeyi gününüzü. Sosyal medyada geçen zamana, boş sohbetlerle geçen zamana yazık. Eğer işyeriniz sizi geliştirmiyorsa, müdahale edin.

6-Lise öğrencilerine Moleküler Biyoloji alanını tanıttığınızı ya da bu alanda ne yapacağını bilmeyen birçok insana yol gösterdiğinizi biliyoruz. Peki size bu yolculuğunuzda ilham olan kimdi veya neydi?

Bilkent'te MBG'de ders veriyordum. 2013 Bahar. İnanılmaz heyecanlıyım. Her derse deli gibi çalışıyorum. çünkü hep kendimden şüphe ettiğim için, rezil olacağım, an meselesi. Karşımdakiler Bilkentli zeki çocuklar. İngilizcem kulağımı tırmalıyor falan.

Neyse, bir sohbet saati düzenledim, gelsinler bana söylesinler nasıl anlatıyorum, ne düşünüyorlar. Bir baktım ben iyi anlatıyormuşum ve çocuklar beni baya hoca olarak görüyor. Hatta Meriç öğrencim dedi ki "ortalamam düşük, ne yapacağım ben" ben de kendi

ortalamamı söyleyince "aa o'zaman ben de hoca olabilirim. sizin gibi" dedi. Ben de bir ışık yandı. Benim çıkış noktam "ben yaptıysam sen de yaparsın" oldu.

Sonra dedim ki, ben bunu gidip anlatayım okullarda.

7-Öğretmeyi seviyorsunuz ve bunu yaparken herkese ulaşmayı amaçladığınız için YouTube da ve Instagram da öğretici videolar paylaşıyorsunuz. Peki bu YouTube ve Instagram hikayesi nasıl başladı?

Ben Bilkent ve TED Üni'de ders verdim. Dedim ki o zaman ben diğer okullara da anlatayım. Bir de Türkçe kaynak sorunu var tabii.

8-Sizi hep motive ve aktif şekilde çalışırken de görüyoruz gerek kendi çalışmalarınız, okuldaki pozisyonunuzun getirdiği sorumluluklar, sosyal medya dersleriniz ve bunun yanında özel hayatınız. Bütün her şeyi yetiştirken zamanınızı nasıl yönetiyorsunuz? Sizi motive eden şey nedir?

Aslında bir gün içinde zaman çok. Bir çok şey yapıyor. öncelikle ben uykumdan feragat etmem. 8 saat uyuyorum. O kesin. Kaldı, 16 saat. öncelikle, ne yapmıyorum?

1. TV seyretmiyorum. TV bizde hep açık arka fon olarak ve ciddi ekrana yapışarak seyrettiğim diziler var. ama öyle günde 5 saat oturmuyorum. Haftada 3 saat gibi.
2. Boş muhabbet sevmem, yakın dostlarımla buluşur güzel zaman geçiririm. Ama sırf zaman geçirmek için vakit harcamam.
3. Boş durmam. İlla bir şeyle uğraşırım.
4. Başkalarının hayatı ile ilgilenmem. Ya da ilgilenmemeye çalışıyorum. Sosyal medyadan ya da magazinden izlediğin kisilerin senden daha iyi yaşam sürdürdükleri yanılsaması ciddi bir sorun. Çok moral bozucu. İnsanın enerjisini yok ediyor.

9-Online derslerinizi dinlemek bana çok şey katıyor açıkçası. Eminim benim gibi birçok insan vardır. Siz bu kadar çok insana ulaşacağınızı düşünüyor muydunuz? Bu başarı size nasıl hissettiriyor?

Şaşkınım. Youtube için minik ama benim kanalım için büyük bir olay. Uzun süre 50 kişiydi, ve memnundum açıkçası. Bana 3 kişi dinlese yeter zaten. Dört bine yaklaşıyor ve popüler hiç bir video çekmedim. Bir MBG'li nasıl makyaj yapar videosu, çekmedim mesela.

10-Moleküler Biyoloji çok geniş bir alan. Siz alanınızı spesifikleştirirken neleri göz önünde bulundurdunuz? Biz Moleküler Biyoloji'de çalışacağımız alanımızı seçerken nelere dikkat etmeliyiz?

Moleküler biyoloji çalışıyorsan aslında her alan birbirine benzer çünkü beyin de çalışsanız immünoloji de çalışsanız hücre içi olaylarla ilgileniyorsun. Ve aynı yollarda birleşiyor. Ben üniversite son sınıfta sinir bilim çalıştım ama sonra bu alanda çalışacak yer bulamadım, karaciğer kanseri çalıştım. Ancak on yıl sonra sinirbilime girebildim.

11-Geri dönüp baktığınızda kariyeriniz için keşke şunu yapmasaydım, keşke şu projeye dahil olmasaydım, şu kararı almasaydım diye bir pişmanlığınız oldu mu?

Yok :)

12- Geçmişten günümüze akademide kadının rollerinin değişim süreci hakkında neler söyleyebilirsiniz? Bu değişimi göz önüne alacak olursanız en önemli ve en büyük değişim sizce nedir? Sizin kendinize aldığınız bir rol model var mı? Varsa kim ve neden o kişi?

2020 yılında yapılmış ve PNAS'da yayınlanmış bir çalışma, 1.5 milyon bilim insanından topladığı veriler ile analiz yapmış. Yayınlar üzerinden çalışmışlar. 1955'te %14 olan kadın katılımı 2010'da %34'e çıkmış. Ancak bu artış, biraz yanıltıcı olabiliyor. Çünkü %30 ve üzeri yaşam bilimleri ve psikoloji için geçerli. Fizik, matematik, bilgisayar bölümlerinde halen %15. Yayımlanan tüm makalelere bakıldığında, kadınlar erkeklerden %27 daha az yayın yapmışlar. Ancak dergileri

yüksek orta düşük etkili dergiler olarak ayırırsak, yüksek etkili dergilerde bu fark %37'ye çıkıyor. Atıflara baktığımızda da erkeklerin %30 daha fazla atıf aldıklarını görüyoruz.

Kadınların akademiye katılım oranının artması paradoksal şekilde cinsiyet ayrımını artmış durumda. Üretkenlik açısından 1955 yılındaki üretkenlik %10 fark gösterirken, 2010 yılında %30'un üzerinde. Bu farkın en önemli sebebi tabii ki kadınların makale yazmayı bilmemesi değil, kadınların akademide geçirdikleri sürenin az olması. Bilimsel olarak aktif olan yılları normalize edince, yani aktif 10 yıl çalışmış erkek ile 10 yıl çalışmış kadın kıyaslandığında %30 olan fark %8'e geriliyor.

Rol modelim Atatürk. Bir komutan ya da cumhurbaşkanı olarak değil, birey olarak hayatını inceleyince, neredeyse her günü ilham verici, her sözü yol gösterici. Çok kitap okuyor mesela, eğer anıtkabirde Atatürk'ün kitapları bölümünü incellerseniz, görürsünüz, kitaplarını notlar alarak, altını çizerek okumuş. Yaşadığı döneme karşın, akıcı bir Fransızcası var, çocukları, köylüyü, neredeyse devlet liderlerini dinlediğinden daha dikkatli dinliyor. Hayatında inanılmaz zorluklarla karşılaşılıyor, cephede savaşması ile özdeşleşemeyiz, ama mesela işsiz kalıyor, okuldan atılıyor, hastalanıyor uzun dönem hastanede yatıyor, ama pes etmiyor. Hiç rehavete düşmüyor, kendisi için değil, kendisi hariç herkes için çalışıyor. Cenazesini izlediniz mi, insanlar onu ne kadar sevmiş, biz hiç görmeden ne kadar seviyoruz. Gerçek başarı budur.